

JAUNJELGAVA, DAUDZESE, SECE, SĒRENE, STABURAGS, SUNĀKSTE

JAUNJELGAVAS TŪRISMA VĒSTIS

Jaunpilsētas novada domes informatīvs izdevums

2011. gada 17. jūnijs

Klāt vasara. Saule aicina dabā, atliek vienīgi izvēlēties – sen zināmu mīļvietiņu, vietu ar ūdens tuvumu, ēnainu pavēni vai iepazīties ar svešo. Bieži dzirdam: „Varētu kaut kur paceļot, paskatīties ko nezināmu, bet...” Kad gribam uzskatīt šos „bet”, tad aicinu padomāt, vai tepat mūsu novada dabas radītais ir zināms, vai iepriekšējo paaudžu atstātais kultūrvēsturiskais mantojums ir redzēts. Sāksim ar tuvāko! Šoreiz iepazīstinām ar dabas un kultūrvēstures apskates vietām. Nākamajā reizē būs par to, kas vajadzīgs ceļotāja labsajūtam radīšanai – iespējām paēst, pārnakšņot un citām ērtībām.

Ilga Bruņeniece

Interesantākās vietas Jaunpilsētavā

Daugava ir noteikusi Jaunpilsētas atrašanās vietu. No seniem laikiem te ir bijusi plostnieku un tirgotāju apstāšanās vieta. Arī mūsdienās var izbaudīt ūdens valdzinājumu.

Pāri Daugavai ar laivu var nokļūt ik stundā. Maksa par braucieni

no Jaunpilsētas uz Skrīveriem Ls 0.80. Var doties nepilnu stundu garā izbraucienā pa Daugavu, apskatot Jaunpilsētas ainavas, Skrīveru dendroloģisko parku, Ozolsalu, Aizkraukles pilsdrupas. Cena 6 lati stundā (ne vairāk kā 5 cilvēki grupā).

Makšķerēšana no 23.00 līdz 5.00 no laivas, maksa 2 lati stundā un iztērētās degvielas cena.

Baznīcas.

Jaunpilsētavā iedzīvotāji bija dažādi gan pēc tautības, gan reliģiskās pārliecības, tāpēc vairāk kā simts gadus pilsētā darbojas 4 konfesiju – luterāņu, katoļu, pareizticīgo un baptistu baznīcas. Vecā luterāņu baznīca, kas stāli slējās pilsētas centrā līdzās pārējām baznīcām, pēc kara nodega, bet pašreizējā luterāņu baznīca unikāla ar to, ka celta padomju laikā.

Pilsētas domes ēka un parks.

Jaunpilsētas centrā ir 1912. gadā celtais pilsētas valdes nams, kas ir viens no lielākajiem jūgendstila pieminekļiem Latvijas mazpilsētās. Tā priekšā kādreiz atradās tirgus laukums, tagad pilsētas parks ar mierīgi snaudošo lauvu. Jaunpilsētas vēsturiskais centrs ir valsts nozīmes pilsēt būvniecības piemineklis.

Kokgriezēja Pēteris Grauduļa darbnīca.

Ilgus gadus Jaunpilsētavā dzīvo un strādā lielisks koku pazinējs un mākslinieks Pēteris Graudulis. Meistars ļauj ieskatīties radošajā darbnīcā, kur iekārtota arī viņa kokgriezumu izstāde (gleznas, svečturi, šķīvji).

Ebreju kapi. Lielu daļu no Jaunpilsētas kapsētas aizņem ebreju kapi. Tajos apbedījumi sākti 19. gs. vidū, ir apmēram 1000 kapu kopiņu, masu upuru kapi un kapličas mūri, kas izveidoti kā piemineklis.

Informācija: Ilga Bruņeniece (tālrunis 29517851).

Seces pagastā

Seces baznīca – vecākā celtne Secē, Baznīckalna virsotnē. Pirmā baznīca celta 1567. gadā. Tagadējā baznīca uzcelta 1792. gadā, bez torņa un sakristežas ar 300 sēdvietām. 1862. gadā pēc Helda projekta veikta plašāka pārbūve. Baznīca ir halles tipa mūra ēka, kuras torni noslēdz piramidāla smaile ar stūros imitētiem kontrforsiem. 1831. gadā tika iesvētītas ērģeles, kuras taisītas mācītāja Fridriha Harfa laikā par trijos gados sakrāto Seces zemnieku labību. Seces draudze pastāv kopš 16 gs. vidus. 1907. gadā draudzē skaitījās ap 2800 dvēseļu.

Piemīņas **marmora plāksne Seces baznīcā** ar 30 iegravētiem Seces draudzes dēlu vārdiem, kuri krituši Pirmajā pasaules karā un Brīvības cīņās.

Baznīcas kapi atrodas Baznīckalnā, uz austrumiem no baznīcas. Kapus iežogo akmeņu mūris, apmēram 0,5 līdz 1 metru augsts, daļēji sabrucis. Kapos ieeja no baznīcas puses. Pa labi no celiņa glabāti Seces mācītāji un viņu ģimenes locekļi. Vecākais datējums ir no 1845. gadā. Te apbedīts arī Seces mācītājs **Heirihs Heselbergs** – vairāku grāmatu autors, piedalījies sprediķu grāmatas sastādīšanā un strādājis, lai pilnveidotu latviešu valodas gramatiku. Baznīcas kapos ir piemineklis dzejniekam **Fridriham Mālbergim**, Seces baznīcas ķesterim, ķesterskolas un Altenes skolas skolotājam. F.Mālbergs dzimis Dundagas Antēs 1824. gada 1. janvārī. Dzīvojis un strādājis Secē no 1856. gada. Miris 1907. gada 3. martā. Piemineklis licis pagasts 1925. gada 4. janvārī par godu Fridriha Mālberga 100. dzimšanas dienai. (*Telefons informācijai: Alberts Zarāns, tel. 29374408*)

Seces pamatskola – kultūras nama un skolas aktu zāles daļa uzcelta ap 1910. gadu kā Lauksaimniecības biedrības nams, kura savu darbošanos bija sākusi 1894. gadā. Biedrības nama rietumu pusē T veidā tika piebūvēta divstāvu ēka pagastnamam. Celtniecībā piedalījušies vietējie iedzīvotāji, skolēni skolas pārziņa Pētera Kalniņa vadībā. Pagastnama celtniecība izmaksājusi 60 000 latus. Jaunais pagastnams iesvētīts 1936. gada 13. decembrī. Pagastnams šajā ēkā bija līdz 1950. gadam, kad te tika izvietota Seces skola. Sporta halle nodota lietošanā pagasta iedzīvotājiem 2005. gadā. (Telefons informācijai: *Sarma Stugle 27843619 vai Astrīda Mencendorfa 26397320*)

Pagastnams no 1936 – 1950, tagad Seces pamatskola.

Piemīņas akmens **kommunistiskā terora upuriem** atrodas Seces centrā, pretī Seces pamatskolas ēkai, kas 1936. gadā celta kā pagastnams un kā pagastnams kalpojusi līdz 1950. gadam. Tur 1949. gada 25. martā tika sadzīti un aizvesti uz Sibīriju 105 Seces iedzīvotāji. Piemīņas akmens atklāts 2004. gada 20. augustā. Piemīņas akmeni veidojis akmeņkalis Modris Stiliņš, finansējuši Seces pagasts un ASV dzīvojošais Triju zvaižņu ordeņa virsnieks Arturs Pormalis. 2005. gadā piemīņas akmens papildināts ar tā sirdi – akmeni asaru kausa veidā, kurā mazpulcēni atnesuši pa sauļai zemes no izsūtīto seciešu sētām.

Piemīņas akmens kommunistiskā terora upuriem.

Bez Secenes upītes izveidotajiem Centra dīķiem vēl ir **Skolas dīķis** – seciešu iecienīta peldvieta. 2008. gadā šeit tika sakārtota un izveidota atpūtas vieta.

Seces mācītājmuiža – mācītāja māja celta 19. gs., vienstāvu mūra ēka ar divslīpju jumtu. Pie nama neliels parks. Neatkarīgās Latvijas laikā līdz 1937. gadam ēkā atradās doktorāts, kā arī ārstes, vecmātes un zobārstes dzīvokļi. Padomju varas gados ēkā veikta pamatīga pārbūve. Ēkā atradies Seces padomju saimniecības kantoris, vēlāk arī Seces izpildkomiteja, bet pēc Latvijas Republikas atjaunošanas Seces pagastnams. Pēc ļoti ilgās dīķa stāvēšanas ēkā 2008. gadā tika izveidots Seces kultūras un atpūtas centrs.

Kādreiz Lauksaimniecības biedrības nams, tagad kultūras nams.

Piemineklis **Stalānu kapsētā** atklāts 1926. gada 16. jūlijā. Tas veidots Latvijas armijas 3. Jelgavas kājnieku pulka karavīriem, kuri krituši kaujās ar bermontiešiem 1919. gada 3. novembrī. Granīta piemineklis veidojis A. Birzenieks. Piemineklis cietis Otrajā pasaules karā, bet atjaunots 2002. gadā uz Lāčplēša dienu. Pieminekļa priekšpusē ir melna plāksne ar kritušo vārdiem.

Pirms vecās skolas atrodas Seces pagastā vienīgais ezeriņš **Aklis** jeb **Aklītis** (saukts arī Aklais ezers, Akļa ezers, Purva ezers) – 1 ha liels. Krasti aizauguši un staigni. Šeit savus mājokļus sacēlušī bebri. Stāsta, ka šim ezeriņam nevarot atrast dibenu. Viena no daudzajām teikām par Akļa rašanos: „Kādreiz tur, kur tagad atrodas Akļa ezers, bijusi varena ķēniņa pils. Pili reizi ienācis vecs ubags un lūdzis dāvanas. Ķēniņš sūtījis ubagu pie pavāra, lai tas ieļejot putru. Pavārs prasījis, kamā traukā lai tas ieļejot. Ubags atbildējis: „leļej tepat cepurē, cita trauka man nav.” Pavārs ņēmis liet. Viņš lējis, kamēr pils nogrimusi (stāstīja M. Ezerose, Jēkabpils Bogu muižā).

Seces pagastskolas ēka jeb vecā skola celta 1878. – 1879. gadā. Skolas nams ļoti maz atšķiras no muižnieku dzīvojamām ēkām, tajos laikos celts par pagasta līdzekļiem. Skolas ēka ir simetriska, gotiskās formās celta divstāvu ēka. Ārsienas darinātas no dolomītakmeņiem un sarkanajiem ķieģeļiem, galvenās fasādes centru akcentē piecu ailu asu rīzālis ar kāpienveida zelmīni. Skolas sākotnējo plānojuma kodolu veido divas plašas kāpņu telpas. Skolas ēka cietusi Pirmajā un Otrajā pasaules kara laikā. Skola šeit darbojusies līdz pat 1950. gadam. Pašlaik šajā ēkā ir dzīvokļi.

Ja no Aizkraukles dodas Seces virzienā (ceļa labajā pusē ir uzraksts *Purviņi*), pa kreisi nogriežas ceļš uz Daugavas krastu. Pa šo ceļu 3 km attālumā ceļa kreisajā pusē Seces pagasta augstākais kalns – **Greblis (137,7 m)** – apaudzis ar mežu. Kalns veido samērā līdzenu paceltu rajonu ar stāvām nogāzēm nomaļēs. Virsotnē varētu būt ģeodēziska zīme ar augstuma atzīmi. Šeit agrāk bijis arī „zaļumu placis”, kurā secieši ligojuši un notikuši pat vietējie Seces koru Dziesmu svētki.

Kokneses pilsdrupas no Seces puses var apskatīt telšu vietā „Pērse” Daugavas kreisajā pusē.

Sensenos laikos Daugavai bijusi cita gultne – tā tecējusi gar apdzīvotu vietu, tagadējo Seci. Daugava bijusi plata un sekla, pie Sērenes tā aizsērējusi. Tad Daugava izrāvusi sev citu gultni un aizgājusi apdzīvotajai vietai secen. Tā arī radies Seces nosaukums. Teika nav gluži bez pamatojuma. Senču iztēli ierosinājusi ap 30 km garā un 2 līdz 4 km platā ieleja, ko savulaik ledus laikmetā droši vien izaris šļūdonis. Šo ieleju mēdz uzskatīt par Daugavas senleju. Ieleja sākas pie Staburaga un gandrīz taisnā līnijā iet Sērenes virzienā. Vietā, kur Daugava varētu būt aizgājusi secen, ir uzstādīts **piemiņas akmens**.

Informāciju var saņemt Seces pagasta pārvaldē vai pa tel. 65124848, 65124849

Materiālu sagatavoja Ināra Borovska

Atpūsties un lauku klusumā sakārtot domas var brīvdienu mājā „**Meldernieki**”. Informāciju var saņemt pie pārvaldnieka Aivara Apsīša tel. +371 26440696 vai arī <http://www.meldernieki.lv>

Sērenes pagastā

Sērenes pilskalns atrodas apm. 2 km attālumā no Daugavas lielceļa Jaunjelgava – Aizkraukle labajā pusē, netālu no Totēniem. Ceļu uz pilskalnu palīdz atrast trīs lieli laukakmeņi, kuri novietoti ar Latvijas Kultūras fonda atbalstu. Pilskalns apaudzis ar mežu, ir cilvēka roku nepārveidots kalns, kas sarakāts ar Pirmā pasaules kara tranšējām. Tās uzrāda vienīgi smilts zemi, kas liecina, ka pilskalns bijis domāts vienīgi kā patvēruma vieta.

Par Sērenes pilskalnu vēsta daudzas teikas.

Pie viena no akmeņiem – ceļvežiem.

Karsta kritene atrodas aiz HES pagrieziena Seces virzienā lielceļa labajā pusē. Korkuļu upītes, kas ietek pazemē, iztece karsta kritenē.

Lipsēnu krogs – lielceļa malā garā laukakmeņu mūra ēka ar stāvu divslīpju jumtu celta 19. gs. un ārēji saglabājusies nepārmānītā izskatā.

Daudzeses pagastā

1825. gadā pēc grāfienes Šuvalovas ierosmes uzcēla **Daudzeses evaņģēliski luterisko baznīcu**. Netālu no baznīcas atrodas **kapliča**, kur vējarādītājā gadskaitlīs 1875 un krusts tā galā liecina, ka kapliča ir vecākā celtne Daudzesē. Kaplicai ir interesanta forma – astoņstūrains.

Daudzēvā pie dzelzceļa stacijas, no kuras 1941. un 1949. gadā sākās nevainīgo upuru ceļš uz Sibīriju, 1989. gada 25. martā tika atklāts un iesvētīts **piemiņas akmens**.

Daudzeses pamatskola uzcelta un mācības sāktas 1932. gadā. Celtniecība pabeigta un skola iesvētīta 1935. gadā.

Starp Daudzevu un Daudzesi atrodas Ellītes purvs ar **Sēravotu**.

Staburaga pagastā

Vigantes parks

Parks izveidots Vigantes muižas laikā 19. gs. un 20. gs. mijā. Parkā auguši 64 sugu koki, bet barona fon Bēra lepnums bijis rožu laukums.

20. gs. 20. gados, kad bijusi muiža un parks nonāca Latvijas valsts īpašumā, bija paredzēts izveidot vienotu Staburaga un Vigantes parka ansambli, tas nenotika, tomēr vasarās parks kļuva par iecienītu un plaši pazīstamu brīvdabas sarīkojumu vietu. Sākot ar 1920. g. te notiek dažādi pasākumi. Ir ziņas, ka jau 1923. g. Vigantes parkā notikuši Dziesmu svētki, kuru virsdiriģents bijis vietējais sēlpilietis no „Admiņiem” Jānis Apsalons. Šo svētku rīkošana kļuva par Vigantes parka nākamo tradīciju un tos parasti rīkoja Jāņu dienā.

1936. gadā sarīkojumu laukumā Daugavas krastā blakus nelielai koka estrādei pēc J. Krīžus projekta sāka celt jaunu estrādi un nogāzē ierīkoja skatītāju sēdvietas.

20. gs. parks divas reizes smagi cietis. Pirmoreiz – Otrajā pasaules karā, kad vācieši atkāpjoties nozāgēja daudzus lielus kokus. Otro reizi Vigantes parku izpostīja 1965. – 1966. gadā, kad pēc Pļaviņu HES uzcelšanas izveidojās Pļaviņu ūdenskrātuve. Parka daļā, kuru skāra applūduma josla, nocirta kokus. Bojā aizgāja parka lepnums – estrāde un amfiteātra veidā izkārtotās skatītāju sēdvietas. 1977. gadā pārpalikušais parks beidzot tika ņemts valsts aizsardzībā. Daugavas krastā ūdenim nesniedzamā vietā stāv A. Briedes atjaunotā skulptūra „Daina”.

Parka dziļumā ir saglabājušies 3 diķi vēl no Vigantes muižas laikiem un uzcelta jauna estrāde (1989. – 1990. g.).

Staburaga pagastā vasarā visi sarīkojumi notiek parka estrādē. Atzīmst arī Vigantes parka dziesmotās tradīcijas.

Staburaga piemiņas vieta „Dieva auss” Daugavas krastā, Vienības birzī, netālu no dzelmē guļošās Staburaga klints, atrodas Staburagam veltīta piemiņas zīme „Dieva auss” (tēlniece S. Vasiljeva). Tai apkārt selekcionāra, Triju Zvaigžņu ordeņa kavaliera Jāņa Vasariša un citu selekcionāru dienziežu liliju krāšņās dobes.

Staburags – 18,5 m augsta šūnakmens klints, kas pēc Pļaviņu HES izbūves guļ Daugavas ūdeņos. Taču cilvēku sirdis tas dzīvo, jo ir saglabājušās daudzas fotogrāfijas, teikas un nostāsti.

Ādminu akmens atrodas uz austrumiem no Ādmiņu mājām. Tikai 20. gs. 90. gados pateicoties mājas saimnieku rūpēm, tas kļuvis redzams visā krāšņumā. Akmens augstums 4,75 m, garums 6 m.

P. Barisona muzejs „Skudras”

Pēteris Barisons (1904 – 1947) – komponists, diriģents un mūzikas pedagogs. Mākslinieka dzimtajās mājās „Skudras” savākts apmēram pussimts materiālu par P. Barisona plašo sabiedrisko darbību un iso mūžu.

